

Педагогическата практика – начало на изграждане на музикално-педагогически умения у студентите чрез урока по музика

Сълзица Стойчева, Валя Гинчева

The purpose of this report is to inform about the significance of the Pedagogical university's students' practical preparation, as part of their schooling for teachers. The attention is directed on the music lessons and the important skills, which the students must gain. Some opinions of music lessons are included and there are oliferent recommendations for a better educational work in that discipline.

ВЪВЕДЕНИЕ

“Професията на педагога изисква силно напрежение, страстно увлечение, голяма издръжливост и бързи решения”. [1] Към тази оценка за спецификата на учителския труд видният руски педагог Б.Я. Землянский добавя още, че “педагогът е длъжен да не щади себе си, нито учениците си. Да бъде вискателен към своя труд и постоянно да отстоява себе си. [1]

Началото на изграждане на професионални умения у студентите в Педагогическите колежи е педагогическата практика. “Тя има за цел да постави на професионална основа педагогическото майсторство”. [2] Дългогодишните ни наблюдения като преподаватели в Педагогически колеж – Плевен показват, че в този начален етап на професионална изява особено трудни за реализация от студентите се оказват уроците по музика. Изискванията към професионалните качества на педагога – музикант са още по-големи поради спецификата на неговата дейност – динамичност на учебния процес по музика, бърза смяна на различни музикални дейности и интензивното им регулиране в рамките на учебното време. Това означава особен вид нагласа за бърза реакция в променящи се условия и емоционална устойчивост. Творчеството е друго нужно качество на учителя по музика, тъй като неговата дейност има не само педагогически, но и художествен аспект – “учителят по музика трябва да има изградени умения за импровизация с музикален материал и свободно да борави с музикалната интонация”. [3]

ИЗЛОЖЕНИЕ

Настоящите учебни планове предвиждат, педагогическата практика да протича в три етапа – хоспитиране, текуща и преддипломна практика. Като предварителен етап, може да включим и методическата и музикално-теоретична подготовка, придобита по време на обучението. Тук искаме да споделим впечатлението си, че обикновено студентите придобиват много по-добри и задълбочени знания по Методика на музикалното възпитание. Часовете за лекции и упражнения са достатъчни за усвояване и отработване на материала, което се проверява и чрез изпит. За съжаление в последните години в Педагогическите колежи, часовете за придобиване на музикално-теоретични знания и свирене на музикален инструмент все повече не достигат. Това споделят и студенти в проведена анкета след завършване на преддипломната практика. В заниманията по “Теория на музиката и солфедж”, където се усвояват основни знания за музиката, се разглеждат въпроси и от дисциплините “Инструментознание”, “Народна музика”, “Музикален анализ” и др., но определеното за това време не достига. Ето защо студентите казват, че се чувстват несигурни при пеене по ноти с отмерване, при очертаване на мелодическата линия с ръка, при разделяне произведенията на части, знаят малко песни от учебния репертоар и т.н. Работата за максимално добра предварителна теоретична подготовка би била от голяма полза за първия етап на същинската педагогическа практика- хоспитиране. Неговата същност се изразява в наблюдения

на уроци, изнасяни от базов учител и техния анализ. Тук се установява и връзката между теория и практика. За участията си в наблюденията студентите не получават цифрова оценка, но тяхната съпричастност към процеса може да се установи по водените от тях записки и активността при обсъждане на уроците. Така ръководителят на педагогическата практика може да разбере компетентността на студента относно основните педагогически категории и тяхното правилно или неправилно приложение в урочната работа. Участието на студентите в този етап е от особена важност и сигурна гаранция за успех в следващите звена на учебната работа.

Текущата педагогическа практика изисква вече от студентите много по-активно участие, тъй като те не само са наблюдатели анализатори, но и преки участници в учебно-възпитателния процес. Тук от особена важност е взаимодействието студент-базов учител-методик. По време на тази практика е нормално да се преодолее страха и притеснението от учениците, да се свикне с добра комуникация с всички, както и предвидената работа да се организира правилно в рамките на учебния час. Спецификата на уроците по музика изисква от студентите много добра мобилизация и подготовка по време на текущата практика. Те получават от базовия учител не само тема на урока и методически указания за неговата реализация, но и музикално-художествен материал, който да подготвят. Именно представянето на последния разкрива индивидуалните качества и музикантски умения у всеки студент. “Способностите добре да пее и свири” са посочени като основни умения за учителя по музика в анкета, проведена с деца от начален курс. За съжаление, изпитът за проверка на музикалните възможности при кандидатстване в Педагогическите колежи отдавна бе отменен и затова сега нерядко се наблюдават студенти-практиканти с много ниска степен на развитие на музикалните способности: ограничени гласови данни, неразвит мелодически слух, липса на координация между гласов и слухов апарат, слаба музикална памет и др. При наличие на някои от тези “дефекти” е много трудно да се проведе една от най-важните за урока по музика дейности – певческата. В такива случаи студентът е длъжен да постъпи много по-отговорно – например разучаването на песните да стане с помощта на музикант – специалист, неколкократно да се прослужа механичен запис на дадената песен, да се използва музикален инструмент, като помощно средство за подсигуряване на точната интонация и др. Във връзка с последното искаме да споделим впечатлението си за голямата необходимост и полезност от използване на музикален инструмент в часовете по музика. Благодарение на него правилно могат да се организират и провеждат много дейности и действия. Така например разпяването е немислимо без точно зададени от инструмент тонове; песен, запята произволно, без настройка в нужната тоналност звучи фалшиво и грозно; с помощта на инструмент се изпълняват художествено изработени песни; музикални, народни и дидактични игри и т.н. Като лесен за усвояване и лесно преносим в различни условия, в последните години в Педагогическите колежи се е наложил акордеонът. Тук със съжаление можем да кажем, че учебните планове не предвиждат нужния брой часове. 30-45 часа събрани в рамките на един семестър въобще не дават възможност инструменталните умения на студентите да се усъвършенстват и станат механични. Ето защо все по-често по време на текуща практика те свирят само с дясна ръка или въобще не ползват инструмент, което е минус в тяхната работа. Има случаи, в които страхът от акордеона е толкова голям, че пречи в цялостното представяне на студента – той е скован в общуването с децата или допуска методически грешки в предварително подготвения план. Смятаме, че в часовете по музика удачно могат да се ползват и други инструменти – например пиано, синтезатор (което се наблюдава в работата на много учители), китара, тамбура – за съпровод на някои народни песни и др. Изобщо

използването на всеки инструмент, който добре се владее от студента и допринася за емоционалния и художествен облик на урока би могъл да се приеме.

Сериозно отношение и задълбочена подготовка от страна на студентите по време на текущата практика изисква и друга често присъстваща в часовете по музика дейност – възприемане на музикални произведения. Случва се подаденото от базовия учител произведение да се окаже непознато и за самия студент. В тези случаи задължително е нужно той да го прослуша неколкостранно, добре да обмисли въпросите и задачите към децата, както и да потърси подходяща и интересна информация за самото произведение и неговия автор. Тук могат да се намерят и предложат различни нагледни материали, а също да се потърси връзка и с други учебни предмети. Така интересът към произведението се засилва, а и желанието да се чуе отново става по-голямо.

Игрите в урока – с движение и дидактични, са изключително приятна и увлекателна за учениците форма, чрез която те неусетно натрупват полезни и нужни им знания. Ето защо не трябва да се изпуска възможност те умело да се включат в урока, като се вплетат в неговия цялостен план.

И внимание за още една важна и важна за часовете по музика дейност – музикално-творческата. Макар и не така често използвана, тя играе съществена роля за формиране на такива качества като: усет за завършеност и незавършеност, за изграждане на мелодическа линия, за еднаквост и контраст, възпитава музикалната памет и т.н. Така, че студентът решил да включи тази дейност в урока добре трябва да помисли как да създаде емоционална атмосфера и активизира творческото мислене на децата. Самият той трябва да има готовност да помогне във всеки момент, в който учениците се затрудняват и да не допуска спадане на настроението и емоционалния градус на творческия процес.

И накрая, за точния език и терминологията, които студентите трябва да усъвършенстват по време на текущата практика. Подобно на всички други науки и изкуства, музиката също използва свой специфичен изказ. Съдържанието на понятия като: тоника, лад, темпо, динамика, канон, унисон, полифония и много други, студентите научават още по време на обучението си в Колежа. Въпросът е сега правилно да ги употребяват, точно да обясняват техния смисъл и да искат същото от децата. Базовият учител и методикът трябва да са много взискателни към студентите и да не допускат изрази като: “На колко такта се брои?”, “Брои се на две четвърти”, “Удължено време” при неравноделните размери и т.н. Всичко това говори за непрофесионализъм, некомпетентност и привиква към неправилно изразяване и самите ученици.

Като продължение на текущата практика се явява и последният етап – преддипломна практика. Често връзката между двете се изразява и в това, че студентите попадат в същите класове и при същите учители. Тази приемственост е от голяма полза, тъй като цялата работа протича много по-леко и спокойно, общуването с децата е много по уверено и в крайна сметка резултатите са по-високи. Последното е от съществена важност, тъй като тази практика завършва с оценка за студента и добре той максимално да се чувства в свои води. Ако организаторите на практиката са забелязали, че нещо не е от полза за студента и неговото добро представяне (лоша дисциплина в класа, лош контакт с учителя и др.), своевременно е добре да се направи смяна.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Практическата подготовка на студентите от Педагогическите колежи е много важна част от подготовката им за учители изобщо. Много от тях по време на тези първи уроци са показват в съвсем нова и неподозирана светлина. Притеснителни и обикновено мълчаливи студенти, застанали пред класа, повеждат урока много умело и убедително, т. е. чувстват се на мястото си. Други обратно, създаващи

впечатление на общителни и отворени, не намират правилния път към децата, трудно общуват и в крайна сметка остават неразбрани. Ето защо и тези първи съприкосновения с учителската професия, трябва да са повод студентът-практикант добре да размисли правилно ли е избрал своя път или трябва да търси другаде своята реализация.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Землянский, Б. Я. О музыкальной педагогике. М., 1987.

[2] Вълчанова, В. Формиране на педагога пианист. С., 1982.

[3] Преустройство на квалификационната дейност с педагогическите кадри, II част. С., ЦИУУРК, 1989.

[4] Стоичкова, А. – УНСС, За успеха на бъдещите учители през различните етапи на педагогическата практика. Сп. Посоки, бр.6/2005 г.

За контакти:

Гл. асистент Сълзица Стойчева, Катедра "Методики", Педагогически колеж – Плевен, тел. 064-848 042, e-mail: salzitsas@abv.bg

Гл. асистент Валя Гинчева, Катедра "Методики", Педагогически колеж – Плевен, тел. 064-840 972, e-mail: valgin@abv.bg

Докладът е рецензиран.